

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

7. mai 2020*

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Määrus (EÜ) nr 44/2001 – Artikli 1 lõige 1 – Mõisted „tsiviil- ja kaubandusajad“ ja „haldusajad“ – Kohaldamisala – Laevade klassifikatsiooni- ja sertifitseerimisühingute tegevus – *Acta iure imperii* ja *acta iure gestionis* – Avalik võim – Kohtulik puutumatus

Kohtuasjas C-641/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunale di Genova (Genova kohus, Itaalia) 28. septembri 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. oktoobril 2018, menetluses

LG jt

versus

Rina SpA,

Ente Registro Italiano Navale,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot, Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta esimese koja kohtuniku ülesannetes, kohtunikud M. Safjan, L. Bay Larsen ja C. Toader (ettekandja),

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: kohtusekretär: ametnik R. Schiano,

arvestades kirjalikku menetlust ja 18. septembri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- LG jt, esindajad *avvocati* R. Ambrosio, S. Commodo, S. Bertone, M. Bona, A. Novelli, ja F. Pocar, *abogado* C. Villacorta Salis, *avocat* J.-P. Bellecave ja *solicitor* N. Taylor,
- Rina SpA ja Ente Registro Italiano Navale, esindajad: *avvocati* G. Giacomini, F. Siccardi, R. Bassi, M. Campagna, T. Romanengo, F. Ronco ja M. Giacomini,
- Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas, D. Dubois ja E. de Moustier,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Heller, S. L. Kaléda ja L. Malferrari,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

olles 14. jaanuari 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 1 lõiget 1 ja artiklit 2 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 47 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiivi 2009/15/EÜ laevade kontrollimise ja ülevaatusega tegelevate organisatsioonide ja veeteede ametite vastavat tegevust käsitlevate ühiste eeskirjade ja standardite kohta (EÜT 2009, L 131, lk 47) põhjendusega 16.
- 2 Taotlus esitati ühelt poolt LG jt ning teiselt poolt Rina SpA ja Ente Registro Italiano Navale (edaspidi, koos, „äriühingud Rina“) vahelises vaidluses, mille ese on äriühingute Rina poolt tsiviilvastutuse alusel hüvitise maksmine varalise ja mittevaralise kahju eest, mida LG jt kandsid laeva Al Salam Boccaccio '98 uppumise tõttu, mis leidis aset 2.–3. veebruaril 2006 Punasel merel.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

- 3 Montego Bays 10. detsembril 1982 alla kirjutatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsioon (edaspidi „Montego Bay konventsioon“) jõustus 16. novembril 1994. Konventsioon kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 23. märtsi 1998. aasta otsusega 98/392/EÜ (EÜT 1998, L 179, lk 1; ELT eriväljaanne 04/03, lk 260).

- 4 Selle konventsiooni artiklis 90 „Meresõiduvabadus“ on kirjas, et „[igal]riigil on õigus saata avamerele oma lipu all sõitvaid laevu“.

- 5 Konventsiooni artiklis 91 „Laeva riikkondsus“ on ette nähtud:

„1. Riik kehtestab laeva oma riikkondsusse võtmise, oma territooriumil registreerimise ja oma lipu all sõitmise tingimused. Laeval on selle riigi riikkondsus, kelle lipu all tal on õigus sõita. [...]

2. Riik annab laevale, millele ta on andnud õiguse sõita oma lipu all, asjakohased dokumendid.“

- 6 Montego Bay konventsiooni artikli 94 lõigetes 1 ja 3–5 on sätestatud:

„1. Riik teostab oma lipu all sõitvate laevade haldus-, tehnilistes ja sotsiaalküsimustes oma jurisdiktsiooni ja kontrolli.

[...]

3. Riik võtab oma lipu all sõitvate laevade suhtes mereohutuse tagamise meetmeid, mis muu hulgas käsitlevad:

- a) laevade konstruktsiooni, varustust ja meresõidukõlblikkust;

[...]

4. Nimetatud meetmetega tagatakse, et:

a) laeva vaatab enne registreerimist ning seejärel kindla ajavahemiku järel üle kvalifitseeritud isik ning et pardal on laeva meresõiduohutust tagavad kaardid, merendusväljaanded ja navigatsiooniseadmed;

[...]

5. Lõigetes 3 ja 4 nimetatud meetmeid võttes peavad riigid järgima üldtunnustatud rahvusvahelisi eeskirju, korda ja tavasid ning rakendama nendest kinnipidamise tagamise abinõusid.“

7 Selles kontekstis on Londonis 1. novembril 1974 sõlmitud rahvusvahelise konventsiooni inimeste ohutusest merel (edaspidi „SOLASi konventsioon“), millega on ühinenud kõik liikmesriigid, põhieesmärk täpsustada laevade ehituse, seadistuse ja käitamise miinimumnõuded, mis on nende ohutusega kooskõlas.

8 Selle konventsiooni II-1 peatüki A-1 osa eeskirja 3-1 kohaselt projekteeritakse, ehitatakse laevad ja nende tehnohooldus toimub vastavalt administratsiooni – st selle konventsiooni sõnastuse kohaselt selle riigi valitsuse, mille lipu all on laeval luba sõita – tunnustatud klassifikatsiooniühingu ehitus-, mehaanika- ja elektrialastele nõuetele eeskirja XI/1 või administratsiooni kohaldatavate riiklike standardite kohaselt, mis tagavad samaväärse ohutustaseme.

9 SOLASi konventsiooni I peatükis esitatud eeskirjas 6 on sätestatud:

„a) Laevade ülevaatus käesolevate eeskirjadega kehtestatud mahus ja nendes lubatud vabastustega korraldavad administratsiooni ametnikud. Administratsioon võib volitada ülevaatus tegema selleks ametisse nimetatud inspektorid või tunnustatud organisatsioonid.

b) Administratsioon, kes nimetab ametisse punktis a sätestatud ülevaatus tegema inspektorid või tunnustatud organisatsioonid, annab ametisse nimetatud inspektorile või tunnustatud organisatsioonile vähemalt volituse:

i) nõuda laeva remonti;

ii) sadamariigi asjaomaste võimude nõudmise korral teha ülevaatus.

Administratsioon teavitab organisatsiooni ametisse nimetatud inspektorite või tunnustatud organisatsioonide konkreetsest ülesannetest ja neile delegeeritud volituste tingimustest.

c) Kui nimetatud inspektor või tunnustatud organisatsioon teeb kindlaks, et laeva või selle seadmete seisukord ei vasta olulisel määral tunnistustes märgitud andmetele või et laev ei ole meresõidukõlblik ega ohutu selle pardal olevatele inimestele, tagab nimetatud inspektor või tunnustatud organisatsioon viivitamata meetmete võtmise puuduste kõrvaldamiseks ja teavitab sellest sobival ajal administratsiooni. Kui vajalikke meetmeid puuduste kõrvaldamiseks ei võeta, tuleks asjakohased tunnistused kehtetuks tunnistada ja sellest kohe administratsioonile teatada; [...]

d) Administratsioon peab igal juhul täielikult tagama ülevaatus täielikkuse ja tõhususe ning kohustub võtma vajalikke meetmeid selle kohustuse täitmiseks.“

Liidu õigus

Määrus nr 44/2001

- 10 Määruse nr 44/2001 artikli 1 lõikes 1 on sätestatud, et „[k]äesolevat määrust kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusasjade suhtes igat liiki kohtutes. Eelkõige ei kohaldata seda maksu-, tolli- ja haldusasjade suhtes.“
- 11 Määruse artikli 2 lõikes 1 on ette nähtud:
- „Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.“

Direktiiv 2009/15

- 12 Direktiivi 2009/15 põhjenduses 16 on märgitud:
- „Kui tunnistatud organisatsioon, selle inspektorid või selle tehniline personal väljastavad ameti nimel nõutavaid sertifikaate, peaksid liikmesriigid kaaluma neile delegeeritud tegevusega proportsionaalse õigusliku tagatise ja kohtuliku kaitse võimaldamist, sealhulgas asjakohast õigust kaitsele, v.a immuniteti, mis on eelisõigus, millele kui suveräänsuse lahutamatu osale saavad tugineda vaid liikmesriigid ning mida seetõttu ei saa delegeerida.“
- 13 Direktiivi artiklis 1 on sätestatud:
- „Käesoleva direktiiviga kehtestatakse meetmed, mida liikmesriigid peavad järgima suhetes laevu kontrollivate, ülevaatavate ja sertifitseerivate organisatsioonidega, et täita meresõiduohutust ja merereostuse vältimist käsitlevaid rahvusvahelisi konventsioone, edendades samas teenuste osutamise vabadust. See hõlmab rahvusvaheliste konventsioonide kohaldamisalasse kuuluvate laevade keret, masinaid ja elektri- ja juhtimisseadmeid käsitlevate ohutusnõuete koostamist ja rakendamist.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 14 LG jt – Punasel merel 2.–3. veebruaril 2006 aset leidnud ja üle 1000 inimelu nõudnud laeva Al Salam Boccaccio '98 uppumise ohvrite pereliikmed ja selle laevahuku üle elanud reisijad esitasid Tribunale di Genova (Genova kohus, Itaalia) hagi laevade klassifikatsiooni- ja sertifitseerimisühingute Rina vastu, mille asukoht on Genovas.
- 15 LG jt nõuavad hüvitist äriühingute Rina võimalikust tsiviilvastutusest tuleneva varalise ja mittevaralise kahju eest ning väidavad, et selle uppumise põhjustasid klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingud, mille äriühingud Rina tegid nimetatud laevale vastavalt Panama Vabariigiga sõlmitud lepingule Panama Vabariigi riikkondsuse saamiseks.
- 16 Tuginedes rahvusvahelise õiguse põhimõttele välisriikide kohtuliku puutumatusel kohta, leiavad äriühingud Rina, et kohtuasi ei allu eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Nimelt on need äriühingud seisukohal, et nende tehtud klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingud olid tehtud Panama Vabariigi volituse alusel ja järelikult kujutavad need endast volitava välisriigi suveräänsete eelisõiguste väljendust.
- 17 LG jt on aga vastupidi seisukohal, et kuna äriühingute Rina registrijärgne asukoht on Itaalias ning vaidlus põhikohtuasjas on olemuselt tsiviilõiguslik määruse nr 44/2001 artikli 1 tähenduses, siis allub kohtuasi selle määruse artikli 2 lõike 1 alusel Itaalia kohtutele. Lisaks leiavad LG jt, et kohtuliku

puutumatus vastuväide, millele äriühingud Rina tuginevad, ei hõlma selliseid tehniliste eeskirjadega reguleeritud tegevusi, mis ei kuulu kaalutusõiguse alla ja mis jäävad igal juhul riigi poliitiliste valikute ja eelisõiguste hulgast välja.

- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole veendunud, et kohtuasi allub Itaalia kohtutele, sest kuigi vaidlust ei ole selles, et äriühingute Rina asukoht on Itaalias, tegutsesid nad Panama Vabariigi volituse alusel.
- 19 Sellega seoses viitab nimetatud kohus oma eelotsusetaotluses Corte costituzionale (Itaalia konstitutsioonikohus) ja Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) praktikale kohtuliku puutumatus valdkonnas. Nende kõrgemate kohtute praktika kohaselt on kohtuliku puutumatus tunnustamine välistatud üksnes nende välisriigi toimingute puhul, mis kujutavad endast sõjakuritegusid ja inimsusevastaseid kuritegusid või kui niisugune tunnustamine kahjustab kohtuliku kaitse põhimõtet.
- 20 Neil asjaoludel otsustas Tribunale di Genova (Genova kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [määruse nr 44/2001 artikli 1 lõiget 1 ja artikli 2 lõiget 1] tuleb – sealjuures harta artiklit 47, [Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni; edaspidi „EIÕK“] artikli 6 lõiget 1 ja direktiivi 2009/15 põhjendust 16 silmas pidades – tõlgendada nii, et nende sätete alusel on välistatud, et hagi puhul, milles lepinguvälise kahju tekitamisest tulenevale tsiviilvastutusele tuginedes nõutakse reisiparvlaeva uppumisest põhjustatud surmade ja kehavigastuste eest hüvitist, võiks liikmesriigi kohus eitada vaidluse kuulumist oma alluvusse, tunnustades klassifitseerimise ja/või sertifitseerimisega tegelevate ja selles liikmesriigis asuvate eraõiguslike organisatsioonide ja juriidiliste isikute kohtulikku puutumatus, ja seda seetõttu, et see klassifitseerimis- ja/või sertifitseerimistegevus toimub kolmanda riigi nimel?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

Vastuvõetavus

- 21 Äriühingud Rina väidavad oma kirjalikes seisukohtades, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu. Sellega seoses väidavad nad sisuliselt, et määruse nr 44/2001 sätete tõlgendamine ei ole asjakohane, et teha otsus kohtuliku puutumatus vastuväite kohta, mis tõstatati põhikohtuasjas ja mille üle oleks eelotsusetaotluse esitanud kohus pidanud otsustama enne eelotsuse küsimusega Euroopa Kohtu poole pöördumist, et määrata kindlaks asja võimalik kuulumine oma kohtualluvusse. Lisaks on äriühingud Rina seisukohal, et määrus nr 44/2001 ei ole põhikohtuasjas *ratione materiae* kohaldatav, kuna käesoleval juhul on tegemist nõudega, mis lähtub avaliku võimu aktist, mis on piisav selleks, et hagi jääks selle määruse kohaldamisalast välja.
- 22 Sellega seoses tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldatakse, et liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mis liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille täpsuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, on asjakohased. Euroopa Kohus võib liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotlusele vastamast keelduda vaid siis, kui on ilmne, et taotletav liidu õiguse tõlgendus ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja tegelike asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, punkt 29).

- 23 Käesoleval juhul ilmneb eelotsusetaotlusest, et määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 1, mille tõlgendamist eelotsusetaotluse esitanud kohus palub, ning põhikohtuasja vaidluse vahel on tegelik ja otsene seos. Nimelt on see tõlgendus vajalik selleks, et teha selle määruse artikli 2 lõike 1 kohaselt kindlaks, kas selle vaidluse lahendamise kuulub selle kohtu alluvusse.
- 24 Mis puudutab vastuväidet, et nimetatud määrus ei ole põhikohtuasjas kohaldatav, siis ei puuduta see eelotsusetaotluse vastuvõetavust, vaid esitatud küsimuse sisu (vt selle kohta 4. juuli 2019. aasta kohtuotsus Kirschstein, C-393/17, EU:C:2019:563, punkt 28).
- 25 Lisaks olgu märgitud, et määrus nr 44/2001 ei ole kohaldatav mitte ainult siis, kui vaidlus puudutab mitut liikmesriiki, vaid ka siis, kui see puudutab ühtainsat liikmesriiki, kui kolmanda riigiga kokkupuute tõttu esineb välismaine element. Nimelt tõstatab selline olukord küsimusi seoses rahvusvahelise kohtualluvuse kindlaksmääramisega (vt selle kohta 1. märtsi 2005. aasta kohtuotsus Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, punktid 24–27, ja 17. märtsi 2016. aasta kohtuotsus Taser International, C-175/15, EU:C:2016:176, punkt 20).
- 26 Järelikult on eelotsuse küsimus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

- 27 Oma eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 44/2001 artikli 1 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kahju hüvitamise hagi, mis on esitatud eraõiguslike juriidiliste isikute vastu, kes kolmanda riigi nimel ja volituse alusel teostavad laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevust, kuulub selle sätte tähenduses mõiste „tsiviil- ja kaubandusasjad“ alla ning sellest tulenevalt selle määruse kohaldamisalasse, ning kas niisugusel juhul on rahvusvahelise tavaõiguse põhimõttega riikide kohtuliku immuniteedi kohta vastuolus see, kui asja lahendav liikmesriigi kohus kasutab nimetatud määruses ette nähtud kohtualluvust.
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse andmiseks tuleb sellega seoses määrata esiteks kindlaks, kuidas tuleb äriühingute Rina klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevuse seisukohast tõlgendada mõisteid „tsiviil- ja kaubandusasjad“ ja „haldusasjad“ määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 1 tähenduses, et teha kindlaks, kas asi allub selle määruse artikli 2 lõike 1 alusel Itaalia kohtutele, ja teiseks hinnata äriühingute Rina taoliste eraõiguslike organisatsioonide kohtuliku puutumatusse võimaliku tunnustamise tagajärgi nimetatud määruse rakendamisele ja eelkõige selle kohtualluvuse kasutamisele, mis eelotsusetaotluse esitanud kohtul määruse nr 44/2001 artikli 2 lõike 1 alusel oleks.
- 29 Määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 1 kohaselt on selle määruse kohaldamisala piiratud mõistega „tsiviil- ja kaubandusasjad“. Eelkõige ei kohaldata seda maksu-, tolli- ja haldusasjade suhtes.
- 30 Esiteks tuleb tõdeda, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei tohi liikmesriikidele ja huvitatud isikutele määrusest nr 44/2001 tulenevate õiguste ja kohustuste võrdsuse ja ühetaolisuse võimalikult paremaks tagamiseks käsitada mõistet „tsiviil- ja kaubandusasjad“ lihtsalt viitena ühe või teise riigi õigusele. Seda mõistet tuleb käsitada autonoomse mõistena, mida tõlgendades tuginetakse ühelt poolt selle määruse eesmärkidele ja süsteemile ning teiselt poolt riiklike õigussüsteemide kogumist tulenevatele üldpõhimõtetele (23. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, punkt 24).
- 31 Teiseks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, nagu on muu hulgas märgitud määruse nr 44/2001 põhjenduses 7, et liidu seadusandja tahe oli anda selle määruse artikli 1 lõikes 1 sisalduvale mõistele „tsiviil- ja kaubandusasjad“ lai tähendus ning seega määrusele lai kohaldamisala (6. veebruari 2019. aasta kohtuotsus NK, C-535/17, EU:C:2019:96, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 32 Kolmandaks tuleb märkida, et selleks et määratleda, kas mingi valdkond kuulub või ei kuulu määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse, peab analüüsima elemente, mis iseloomustavad vaidluse poolte vaheliste õigussuhete laadi või vaidluse eset (23. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, punkt 26).
- 33 Euroopa Kohus on seega juba otsustanud, et kuigi teatavad ametiasutuse ja eraõigusliku isiku vahelised vaidlused võivad kuuluda määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse, kui hagi puudutab *iure gestionis* tegevust, ei ole see nii, kui ametiasutus teostab avalikku võimu (vt selle kohta 23. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus *flyLAL-Lithuanian Airlines*, C-302/13, EU:C:2014:2319, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Kui nimelt üks vaidluspool teostab avalikku võimu, siis on välistatud selle vaidluse käsitlemine „tsiviil- ja kaubandusajana“ määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 1 tähenduses, kuna see pool teostab võimu, mis ei jää eraõiguslike isikute vahelisi suhteid reguleerivate õigusnormide kohaldamisalasse (vt selle kohta 28. aprilli 2009. aasta kohtuotsus *Apostolides*, C-420/07, EU:C:2009:271, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Selleks et teha kindlaks, kas vaidlus puudutab toiminguid, mis on tehtud avaliku võimu teostamisel, tuleb analüüsida esitatud hagi alust ja selle menetlemise korda (vt selle kohta 11. aprilli 2013. aasta kohtuotsus *Sapir jt*, C-645/11, EU:C:2013:228, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 12. septembri 2013. aasta kohtuotsus *Sunico jt*, C-49/12, EU:C:2013:545, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Sellega seoses, nagu ilmneb ka Euroopa Kohtule esitatud toimikust, tugineb LG jt esitatud hagi Itaalia tsiviilseadustiku artiklitele 2043, 2049, 2050 ja 2055, millega reguleeritakse lepinguvälist vastutust, ning selle seadustiku artiklitele 1218 ja 1228, mis käsitlevad lepingulist vastutust turvanõuete rikkumise eest.
- 37 Lisaks tuleb kindlaks teha, kas kõnealused laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingud, mille äriühingud Rina Panama Vabariigi volitusel ja nimel tegid, kuuluvad nende sisu arvestades avaliku võimu teostamise alla.
- 38 ELTL artiklis 267 ette nähtud menetluse raames ei pea neid toiminguid selles mõttes õiguslikult kvalifitseerima mitte Euroopa Kohus, vaid eelotsusetaotluse esitanud kohus. Sellele kohtule tarviliku vastuse andmiseks tuleb siiski ära märkida järgmised asjaolud.
- 39 Sellega seoses, nagu sisuliselt märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 67–70, ei oma niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas tähtsust see, et teatavad tegevused toimusid riigi volituse alusel, kuna Euroopa Kohus on sel teemal otsustanud, et pelgalt fakt, et teatavad volitused olid delegeeritud avaliku võimu aktiga, ei tähenda, et neid volitusi oleks teostatud *iure imperii* (vt selle kohta 9. märtsi 2017. aasta kohtuotsus *Pula Parking*, C-551/15, EU:C:2017:193, punkt 35).
- 40 Niisugune järeldus ei ole vastuolus asjaoluga, et äriühingud Rina tegid nimetatud klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingud Panama Vabariigi nimel ja huvides. Nimelt on Euroopa Kohus juba sedastanud, et riigi nimel tegutsemine ei tähenda alati avaliku võimu teostamist (vt selle kohta 21. aprilli 1993. aasta kohtuotsus *Sonntag*, C-172/91, EU:C:1993:144, punkt 21).
- 41 Nagu ka LG jt oma seisukohtades märgivad, ei ole asjaolu, et teatavad tegevused teenivad avalikke huve, iseenesest piisav selleks, et kvalifitseerida need tegevused teostatuks *iure imperii*, kuna need ei vasta niisuguse võimu teostamisele, mis ei jää eraõiguslike isikute vahelisi suhteid reguleerivate õigusnormide kohaldamisalasse (vt selle kohta 21. aprilli 1993. aasta kohtuotsus *Sonntag*, C-172/91, EU:C:1993:144, punkt 22). Kuigi äriühingute Rina tegevuse eesmärk on tagada laeva reisijate turvalisus, ei tähenda see aga, et tema tegevusega teostataks avalikku võimu.

- 42 Samuti ei too asjaolu, et nende eesmärgist lähtudes on teatavad toimingud tehtud riigi huvides, iseenesest kaasa seda, et põhikohtuasjas arutlusel olevad toimingud tehti käesoleva kohtuotsuse punktis 34 viidatud kohtupraktika tähenduses avaliku võimu teostades, kuna asjakohane kriteerium on niisuguse võimu kasutamine, mis ei jää eraõiguslike isikute vahelisi suhteid reguleerivate õigusnormide kohaldamisalasse.
- 43 Selleks et teha kindlaks, kas see on nii, tuleb märkida, et klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevust reguleeritakse rahvusvaheliste konventsioonidega meresõiduohutuse ja merereostuse vältimise valdkonnas, nagu Montego Bay ja SOLASi konventsioonid. Täpsemalt seisneb laevade klassifitseerimine tunnistuse andmises laevaomaniku valitud klassifikatsiooniuhingu poolt. See tunnistus kinnitab, et laev on projekteeritud ja ehitatud vastavalt klassifitseerimiseeskirjadele, mille see ühing on kehtestanud Rahvusvahelises Mereorganisatsiooni (IMO) ette nähtud põhimõtete kohaselt. Klassifikatsioonitunnistuse saamine on eeltingimus riikliku tunnistuse andmisele, mis leiab aset pärast seda, kui laevaomanik on valinud lipuriigi.
- 44 Sertifitseerimine seisneb riikliku tunnistuse väljaandmises lipuriigi poolt või tema nimel mõne organisatsiooni poolt, kelle nimetatud riik on tunnustanud laevade ülevaatust korraldama ning teatavate dokumentide ja tunnistuste väljaandmises vastavalt SOLASi konventsioonile. Klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevusega tegeleb sageli sama äriühing.
- 45 Euroopa Kohtule esitatud toimiku kohaselt tegid klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingud äriühingud Rina tasu eest ja laeva Al Salam Boccaccio '98 omanikuga otse sõlmitud eraõigusliku kaubanduslepingu alusel, mille kohaselt seisnes teenus, mida äriühingud Rina osutasid, ainult selles, et tuvastada kontrollitud laeva vastavus kohaldatavate aktidega kehtestatud nõuetele ning vastavuse tuvastamise korral anda välja vastavad tunnistused. Lisaks tuleneb Euroopa Kohtule esitatud teabest, et üksnes Panama Vabariigi ametivõimudel oli õigus kohaldatavaid tehnilisi nõudeid tõlgendada ja valida.
- 46 Sellega seoses tuleneb Montego Bay konventsiooni, mida Euroopa Kohus on pädev tõlgendada (vt selle kohta 24. juuni 2008. aasta kohtuotsus *Commune de Mesquer*, C-188/07, EU:C:2008:359, punkt 85, ja 11. juuli 2018. aasta kohtuotsus *Bosphorus Queen Shipping*, C-15/17, EU:C:2018:557, punkt 44), artiklist 91 ja artikli 94 lõigetest 3 ja 5, et riigi ülesanne on kehtestada laeva oma lipu all sõitmise tingimused ning võtta vajalikud meetmed mereohutuse tagamiseks, eelkõige mis puudutab laevade konstruktsiooni, varustust ja meresõidukõlblikkust.
- 47 Äriühingute Rina sarnaste tunnustatud organisatsioonide roll seisneb seega kohaldatavates õigusnormides ette nähtud nõuete kohases laevade kontrollimises, mis võib vajaduse korral viia tunnistuse tühistamiseni nendele nõuetele mittevastavuse tõttu. Siiski, nagu rõhutas ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 95, ei tulene niisugune tühistamine nende tunnustatud organisatsioonide otsustuspädevusest, kes tegutsevad enne kindlaks määratud õiguslikus raamistikus. Kui laev ei tohi pärast tunnistuse tühistamist enam merd sõita, siis on selle põhjuseks sanktsioon, mis on – nagu äriühingud Rina kohtuistungil nõustusid – seaduses ette nähtud.
- 48 Lisaks ilmneb SOLASi konventsiooni I peatüki eeskirja 6 punktidest c ja d, et juhul, kui laeva seisukord ei vasta nõuetele, teavitab tunnustatud organisatsioon ajaomase riigi ametivõime, kes jäävad vastutama ning peavad tagama ülevaatuse täielikkuse ja tõhususe ning kohustuvad võtma vajalikke meetmeid.
- 49 Eeltoodust tuleneb, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesandeks olevatest kontrollimistest ei selgu teisiti, ei saa klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoiminguid – nagu need, mida laeva Al Salam Boccaccio '98 suhtes tegid äriühingud Rina Panama Vabariigi volituse alusel ja nimel – pidada tehtuks avaliku võimu teostamisel liidu õiguse tähenduses, mistõttu nimetatud toiminguid puudutav kahju hüvitamise hagi kuulub mõiste „tsiviil- ja kaubandusasjad“ alla määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 1 tähenduses ja jääb selle määruse kohaldamisalasse.

- 50 Lisaks sellele tuleb laiemal süstemaatilisel tõlgendamisel tõdeda, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabaduse valdkonnas, ei kohaldata ELTL artiklis 51 ette nähtud asutamisevabaduse erandit sertifitseerimisorgani volitustega äriühingute sertifitseerimistegevuse suhtes, kuna need äriühingud on konkurentsi tingimustes tegutsevad tulunduslikud ettevõtjad ning neil ei ole mingit otsustusõigust, mis oleks seotud avaliku võimu teostamisega (vt selle kohta 16. juuni 2015. aasta kohtuotsus Rina Services jt, C-593/13, EU:C:2015:399, punktid 16–21).
- 51 Nimelt on Euroopa Kohus sedastanud, et avaliku võimu teostamist puudutavat erandit ELTL artikli 51 tähenduses ei kohaldata nende eraõiguslike organisatsioonide tegevuse suhtes, millele on antud ülesanne riiklike ehitustöid teostavate ettevõtjate poolt seaduses ette nähtud nõuete täitmist kontrollida ja sertifitseerida (vt selle kohta 12. detsembri 2013. aasta kohtuotsus SOA Nazionale Costruttori, C-327/12, EU:C:2013:827, punkt 50).
- 52 Täpsemalt ei saa seda, et need äriühingud kontrollivad sertifitseerimist taotlenud ettevõtjate tehnilist ja finantsilist võimekust; nende isikute avalduste, tunnistuste ja dokumentide toetus ja sisu, kellele tuleb tunnistus väljastada, ning kandidaadi või pakkuja isiklikku olukorda puudutavate tingimuste täitmist, käsitada tegevusena, mis hõlmab avaliku võimu teostamisele iseloomuliku iseseisva otsustuspädevuse rakendamist, kuna see otsese riikliku järelevalve all toimuv kontrollimine on kogu ulatuses liikmesriigi õigusnormidega kindlaks määratud (vt selle kohta 12. detsembri 2013. aasta kohtuotsus SOA Nazionale Costruttori, C-327/12, EU:C:2013:827, punkt 54; ja analoogia alusel 22. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus komisjon vs. Portugal, C-438/08, EU:C:2009:651, punkt 41, ja 15. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Grupo Itevelesa jt, C-168/14, EU:C:2015:685, punkt 56).
- 53 Eelotsusetaotluse esitanud kohus väljendas kahtlusi seoses sellega, milline on mõju, mida määruse nr 44/2001 põhikohtuasjas kohaldatavuse seisukohast avaldab rahvusvahelise tavaõiguse põhimõttest tulenev kohtuliku puutumatus erand, millele äriühingud Rina tuginevad, et teha kindlaks, kas seda puutumatus nende äriühingute klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevuse tõttu tunnustades võib kohus, kelle poole pööruti, tuvastada, et kohtuasi ei allu talle.
- 54 Sellega seoses olgu märgitud, et normid, mis kujutavad endast rahvusvahelise tavaõiguse väljendust, on iseenesest liidu institutsioonidele siduvad ja kuuluvad liidu õiguskorda (vt selle kohta 16. juuni 1998. aasta kohtuotsus Racke, C-162/96, EU:C:1998:293, punkt 46; 25. veebruari 2010. aasta kohtuotsus Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, punkt 42, ja 23. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus Manzi ja Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, punkt 39).
- 55 Liikmesriigi kohus, kes rakendab liidu õigust määrust nr 44/2001 kohaldades, peab seega järgima harta artiklist 47 tulenevaid nõudeid (25. mai 2016. aasta kohtuotsus Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, punkt 44). Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus käesoleval juhtumil tagama, et juhul, kui ta nõustub kohtuliku puutumatus vastuväitega, ei jääks LG jt ilma oma õigusest pöörduda kohtusse, mis on üks element harta artiklis 47 esitatud õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile.
- 56 Tuleb tõdeda, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et riikide kohtulik puutumatus on tunnustatud rahvusvahelises õiguses ja see tugineb põhimõttel *par in parem non habet imperium* – ühte riiki ei saa allutada teise riigi kohtuvõimule. Siiski ei ole see immuniteet tänase rahvusvahelise tava kohaselt absoluutne, kuid see on üldiselt tunnustatud, kui vaidlus puudutab suveräänsuse teostamist *iure imperii*. See võib olla seevastu välistatud juhul, kui hagi esitatakse toimingute suhtes, millega ei teostata avalikku võimu (vt selle kohta 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, punktid 54 ja 55).
- 57 Käesoleval juhul, nagu ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 108–128 toonitas, ei tunnustata üldjuhul niisuguste eraõiguslike organisatsioonide nagu äriühingud Rina kohtulikku puutumatus seoses laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingutega, kui need toimingud ei ole tehtud *iure imperii* rahvusvahelise õiguse tähenduses.

- 58 Seega tuleb järeldada, et rahvusvahelise tavaõiguse põhimõtte kohtuliku puutumatus kohta ei takista määruse nr 44/2001 kohaldamist vaidluses, mis puudutab kahju hüvitamise hagi, mis on kolmanda riigi volituse alusel ja nimel teostatud klassifitseerimis- ja sertifitseerimistoimingute tõttu esitatud niisuguste eraõiguslike organisatsioonide nagu äriühingud Rina vastu, kui asja menetlev kohus tuvastab, et niisugused organisatsioonid ei teostanud avalikku võimu rahvusvahelise õiguse tähenduses.
- 59 Lisaks, ehkki vaidlust ei ole selles, et direktiiv 2009/15 ei ole põhikohtuasjas kohaldatav, kuna see puudutab eranditult liikmesriike, siis selle direktiivi põhjendus 16, mida on nimetatud eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud eelotsuse küsimuses, kinnitab liidu seadusandja tahet anda kohtulikku puutumatus käsitleva rahvusvahelise tavaõiguse põhimõtte omapoolsele tõlgendusele piiratud ulatus seoses laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevusega. Selles põhjenduses on nimelt kirjas, et kui tunnistatud organisatsioon, selle inspektorid või selle tehniline personal väljastavad ameti nimel nõutavaid sertifikaate, peaksid liikmesriigid kaaluma neile delegeeritud tegevusega proportsionaalse õigusliku tagatise ja kohtuliku kaitse võimaldamist, sealhulgas asjakohast õigust kaitsele, v.a immuniteeti, mis on eelisõigus, millele kui suveräänsuse lahutamatu osale saavad tugineda vaid liikmesriigid ning mida seetõttu ei saa delegeerida.
- 60 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et esitatud küsimusele tuleb vastata, et määruse nr 44/2001 artikli 1 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kahju hüvitamise hagi, mis on esitatud eraõiguslike juriidiliste isikute vastu, kes kolmanda riigi nimel ja volituse alusel teostavad laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevust, kuulub selle sätte tähenduses mõiste „tsiviil- ja kaubandusasjad“ alla ning sellest tulenevalt selle määruse kohaldamisalasse, kui seda tegevust ei teostata avaliku võimu volituste alusel liidu õiguse tähenduses, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Rahvusvahelise tavaõiguse põhimõttega kohtuliku puutumatus kohta ei ole vastuolus see, kui riigisisene kohus, kellele kohtuasi lahendamiseks esitati, rakendab nimetatud määruses ette nähtud kohtualluvust niisugust nõuet puudutavas vaidluses, kui see kohus tuvastab, et niisugused organisatsioonid ei ole teostanud avalikku võimu rahvusvahelise õiguse tähenduses.

Kohtukulud

- 61 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 1 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kahju hüvitamise hagi, mis on esitatud eraõiguslike juriidiliste isikute vastu, kes kolmanda riigi nimel ja volituse alusel teostavad laevade klassifitseerimis- ja sertifitseerimistegevust, kuulub selle sätte tähenduses mõiste „tsiviil- ja kaubandusasjad“ alla ning sellest tulenevalt selle määruse kohaldamisalasse, kui seda tegevust ei teostata avaliku võimu volituste alusel liidu õiguse tähenduses, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Rahvusvahelise tavaõiguse põhimõttega kohtuliku puutumatus kohta ei ole vastuolus see, kui riigisisene kohus, kellele kohtuasi lahendamiseks esitati, rakendab nimetatud määruses ette nähtud kohtualluvust niisugust nõuet puudutavas vaidluses, kui see kohus tuvastab, et niisugused organisatsioonid ei ole teostanud avalikku võimu rahvusvahelise õiguse tähenduses.

Allkirjad